

Nadgradnja za budućnost

milan rupić

Čini se kao da u Wadiji uvijek pomalo kasne za zbivanjima na svjetskoj audiosceni. No, to je samo na prvi pogled tako. Prije bi se moglo reći da u tvrtki uvijek prvo skoče, pa tek onda kažu "hop!".

Jednom kad dobro utvrde da je neka novina vrijedna pozornosti, u Wadiji svojski prionu njezinoj elaboraciji i implemantaciji. I to sasvim na svoj način. Osim po nemalom vlastitom doprinosu razvoju digitalne audiotehnologije, Wadia je tvrtka poznata upravo po tome što tuda tehnička rješenja iskorištava na najbolji mogući način i u svoj punini njihovih mogućnosti i dosega.

Nakon što su do tada već gotovo sve relevantne svjetske audiotvrtke, uključujući i one koje svrstavamo u *"high end"* "zabran", u svojim programima imale barem jedan multiplejer, uredaj sposoban očitavati i reproducirati glazbeni zapis sa CD, SACD i DVD-A diskova, u Wadiji su s takvim uredajem izašli tek prvoga dana prošle godine. Da, na letku za tisak stajalo je January 1, 2006. Tvrtka je tada objavila da predstavlja dva nova multiformatna plejera iz svoje napredne serije 5, modelle 581 i 581i.

Klasična estetika i kvaliteta

Osnovna razlika između 581i i 581 modela (koji je predmetom ovoga teksta) je u tomu što 581i ima digitalne ulaze i izlaze. Sve ostalo je, manje-više, istovjetno. Oba plejera izrađena su u do-bitnoj kombinaciji klasične Wadijine estetike i primjene kvalitetnih tehničkih i tehnoloških rješenja i zahvata te vrhunske izrade. Oba počivaju na njihovom legendarnom 861 dekoderskom sklopu, sada značajno unaprijedenom, naravno, uz dodatak sklopova koji nove modele čine kompatibilnim novim, visokorazlučivim medijima.

Kao što svi od Wadije očekujemo, novi plejeri prepuni su sadržaja koji na jedinstven način procesiraju informacije skinute s diska i pretvaraju ih u signale koji, kad produ kroz dobro ugoden sustav i akustički adekvatnu prostoriju u slušatelju izazivaju senzaciju kakva se riješko postiže putem digitalnih reproduktora zvuka. Bez obzira na njihovu cijenu. Osim, dakle, novog transportnog sustava s čitačem sposobnim iščitati sadržaje s visokorazlučivim SACD i DVD-A diskova, u novim modelima je i njihov vlastiti napredni softver temeljen na DSD procesnom algoritmu koji osigurava korektno očitavanje i procesiranje SACD zapisa do posljednjeg bita. Tu je još i šest novih sklopova za istu namjenu. Wadia SwiftCurrent s Discreet (SC-2D) osigurava sjajnu pretvorbu struje u napon (I/V pretvorbu). Tradicionalna Wadijina tehnološka rješenja, poput DigiMastera, ClockLinka i Direct Connnecta s Digital Volume Controlom značajno su unaprijedena. Pobiljanja su doživjeli i shema glavnog digitalnog sata, vremenski koherentno područje ključnog analognog filtra kao i shema uzemljenja. Povećana struja i poboljšano filtriranje pridonijeli su povećanju kvalitete napajanja i rada glavnog dekodirajućeg sklopa.

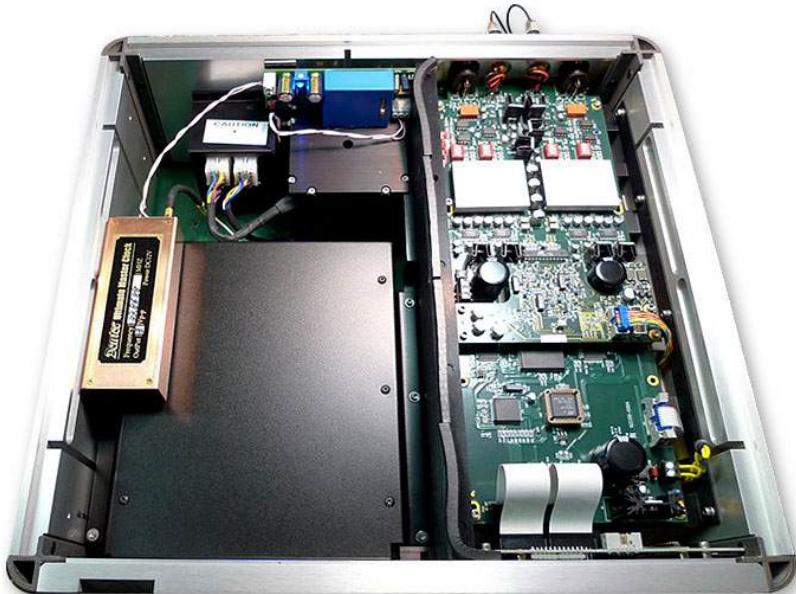
Modificirani novi multiformatni mehanizam omogućava pouzdaniji rad ClockLink sustavu za smanjivanje *jittera* i precizno očitavanje podataka. Čak šest patentiranih tehnologija brine se da se informacija s diska očita do posljednjeg bita, bez obzira na format zapisa utisnut na disku. Sam mehanizam je postavljen u takvo okruženje i na takav način da je gotovo sasvim lišen utjecaja mehaničkih i električkih smetnja, a ni sam ih ne izaziva. Performanse ovog mehanizama, tvrde u Wadiji, nadmašuju čak i one vrlo cijenjenog 3.2 transportnog sustava kakav se nalazio u starijim modelima.

Wadia se oduvijek dičila nekim od vrhunskih tehnoloških rješenja koja pridonose boljoj reprodukciji zapisa s audiodiskova. Premda je o njima u ovom časopisu već bilo govorova, vrijeđi ukratko podsjetiti o čemu se radi. DigiMaster je njihov patentirani filtarski sustav, optimiziran za očuvanje fazne i vremenske komponente digitalnog signala, presudnih za realističku prezetaciju zvuka. Dvostruki digitalni procesor koji "pokreće" DigiMaster softver postiže 24-bitnu razlučljivost pri frekvenciji uzorkovanja koja se iskazuje u milijunskim brojkama. SwiftCurrent 2, produkt SC-2D tehnologije, moćan Wadijin sklop koji se nalazi u njihovom PowerDAC Digital Amplifieru, temeljito je preraden. Kako bi se iskoristila sva količina ogromnog broja podataka u digitalnom odsjeku, primijenjena je Wadijina patentirana tehnologija zrcaljenja struje. Struja koja sada izlazi je sasvim optimizirana što omogućava da svaki DAC radi linearno. Struja je potom zrcaljena i propuštena kroz izlazni stupanj u A-klasu u režimu negativne globalne povratne sprege. S izlaza struja ide izravno u pouzdani fazni filter koji simultano stvara napon, uključujući nepoželjni visokofrekvenčki šum.

Wadijin DirectConnect Technology sklop s Digital Volume Controlom omogućava da obe plejera serije 5 budu priključena izravno na pojačalo snage, zaobilazeći tako analogno predpočašće koje može signalu pridodati svoje, ne uvijek poželjne, osobine, ali i podići šum odnosno uzrokovati brum. ClockLink Jitter Reduction sklop uklanja *jitterom* uzrokovane smetnje na način da je glavni digitalni sat smješten do DAC-a, umjesto do transporta. *Jitter* se tako višekratno smanjuje, do zanemarivosti, što se značajno čuje u kvaliteti reprodukcije zvuka. High-Power Zero Noise je digitalno riješeno napajanje (eng. *switching*

amplifier) koje ima 30 puta veći kapacitet od uobičajeno potrebnog za napajanje DC naponom. Frekvencija preklapanja je 5 MHz, što osigurava da se u samom signalu neće pojaviti nikakav digitalni šum. I filtracija je poboljšana, a izlazi sasvim izolirani kako bi se potpuno izbjeglo onečišćivanje signala šumom.

Pri kraju opisa 581 plejera valja kazati, zapravo ponoviti, da su Wadijini plejeri modularno dizajnirani, što je sukladno Wadijinoj temeljnoj filozofiji o nužnosti mogućnosti nadogradivanja njihovih uređaja, ukorak s najnovijim dostignućima u tvrtki. Opisivati uređaj nećemo, kao ni sve mogućnosti programiranja koja nudi. Za to bi trebalo puno više prostora od samoga testa. Ipak, valja reći da su mogućnosti korištenja brojne i da su jasno opisane u korisničkom priručniku. Kako su donekle ipak ne-uobičajene, bit će potrebno stanovito vrijeme za navikavanje. Da se oni koji se odluče udomiti 581 plejer ne bi već na početku ustrašili da s njihovim uređajem, ogromnim i teškim 24 kg, nešto nije u redu, valja upozoriti da se 581 prilično grije i da je tijekom rada toplij i od velikog broja pojačala. A topao je i kad ne radi.

Savršenstvo bez mana?

Kad glazba ne bi bila tako složena pojавa, na ovo bi se pitanje sasvim lako, bez puno krzmania, moglo odgovoriti - da! Međutim, o glazbi i njezinoj reprodukciji nije moguće govoriti i ocjenjivati njezin realitet i dojmljivost samo kroz način kako su krucijalni (i svi ostali, dakako) parametri reprodukcije tehnički ostvareni. Jer sve to može biti gotovo savršeno i u datom vremenu nenadmašno, ali da i dalje reprodukciju ne možemo u cijelosti proglašiti savršenstvom bez mana. 581 CD plejer je gotovo savršen primjer za pokušaj dokazivanja naznačene postavke.

Zvuk koji je posredstvom 581 dopirao kroz zvučnički sustav bio je nevjerojatno čist i bistar. Svaki pojedini instrument u orkestru ili glas, u zboru ili solo, nije bio samo izrazito vjerno prenesen i potpuno nenarušene timbralne strukture. Oni su zapravo bili portretirani. Zapravo, fotografski egzaktno preneseni. Definiranost svakog pojedinog tona bila je toliko točna da je to na trenutke djelovalo zastrašujuće. Zvuk je u cijelini prirodno pulsirao, jačao i stišavao se kao u živo, bez ikakva uočljiva traga

zastajkivanja ili gušenja u najzahtjevnijim dionicama. To je pulsiranje bila toliko očito da su ritam i takt djelovali sasvim stvarno, zbog čega je i zvuk u cijelini nesputano disao i širio se u prostor u sve tri dimenzije.

Potpuni izostanak bilo kakvog šuma uklonio je iz zvuka u cijelini i najmanju trunku digitalnih artefakata, pa se glazba poput trodimenzionalne slike odvijala na potpuno čistoj pozadini, zbog čega je količina uočljivih detalja bila kao ni s jednim plejerom koji smo do sada koristili. U svakom slučaju, nijedan vrhunski plejer koji smo imali prilike isprobati nije ga u tome

slušatelja pritom izaziva ravni su onome u izvrsnoj živoj izvedbi. Ma koliko se od nje ipak razlikovao. Na kraju, moramo biti iskreni. Snimljeni i reproducirani zvuk, a da bi se ovaj drugi uopće činio vjernim, jednostavno ne može biti puna preslika, i u tome se ogleda umijeće tonskog snimanja. Vratimo se još malo reprodukciji basa. Svaki ton je bio vrhunski harmonički doraden, na svojem mjestu, jasan i prepoznatljivog izvorišta. Sve se to moglo doživjeti i na niskim razinama glasnoće, a nije prerastalo u ekces kad se poželjelo malo odvrnuti potenciometar.

Dinamički 581 CD plejer zvuči također bespriječorno. A to se lijepo dade opisati jednom od fraza koja se dosta često koristi za opisivanje dinamičkih mogućnosti pojedine audiokomponente - dok najveći dio plejera reproducira dinamički raspon od *pp* do *ff*, najbolji, u koje spada i ovaj, to radi od *ppp* do *fff*. I to bez ikakvog napora, od najtišeg do najglasnijeg sviranja.

Jasno je, u svjetlu do sada rečenoga, da je i reprodukcija prostornih dimenzija bila vrhunska. Struktura orkestra očrtavala se kao na dlani, pozicije instrumenata bile su jasne i postojane, bez obzira na razinu glasnoće, redovi su se mogli brojati i "žmireći", a osjećaj fizičke prisutnosti glazbenika u sobi bio je vrlo stvaran. Sve tri dimenzije u istoj su mjeri bile uočljive, a cijela pozornica ravnomjerno ispunjena zvukom.

Hvalospjev do hvalospjeva. Sastav zasluzeno. Ali zašto onda ipak upitnik u podnaslovu testa, upitat će se netko. E, zbog onoga što je odmah u nastavku ispod njega i naznačeno. Glazba, naime, nije tehnička disciplina u kojoj se sve može držati pod "kontrolom". Ni kad je savršeno - čak i uživo - izvedena, neće pobuditi uvijek iste emocije. Ponekad joj jednostavno nedostaje "ono nešto". Neka kemijska koju proizvede, koja duboko uzibiba biće slušatelja i u njemu trajno sačuva uspomenu na takvu izvedbu. E, baš to ovaj CD plejer, usprkos svim užicima koje nedvojbeno slušatelju pruža, nije do kraja uspio.

nadmašio. I dok detalje u srednjem i visokotonском dijelu spektra nije tako teško uočiti ni s nešto slabijim plejerima (iako ne tako jasno i precizno), u bas području je to prilično težak zadatak i za najbolje CD plejere. Mnogi pišu o tom segmentu reprodukcije, ali malo je onih koji su stvarno čuli kako zvuči dubok, pun, čvrst, moćan i okretan bas pun detalja. To je senzacija koja se po uzbudljivosti teško može mjeriti s ikojim elementom u reproduciranim zvukom. Reklamisemo, zapravo, da je to privilegija koja se može i doživjeti samo slušajući reproducirani zvuk. Pa iako to automatski znači i stanoviti otklon od onoga čemu svaki istinski audiofil teži i čemu, u krajnjem slučaju, uređaji poput 581 CD plejera i jesu namijenjeni, način na koji ovaj Wadijin plejer reproducira bas područje i uzbudjenje koje u

Goran Maler

Razmišljajući o percepciji francuskog audija među hrvatskim audiofilima došao sam do zaključka da je ona ponajmanje digitalna. Većinom će se spominjati Jadis cjevaši, YBA integrirci, Triangle ili Cabasse zvučnici. Čast izuzetcima koji su ipak upoznati s kvalitetom francuskog digitalnog zvuka, no kolektivnu svijest na najbolji način može promijeniti Metronome Tehnologie T2i Signature CD plejer.

FORMATA OD (CD) FRANCUZ

Metronome Tehnologie je francuski proizvođač *high end* audio komponenti utemeljen 1987. godine. Dizajnerskom timu s Dominique Ginerom na čelu je do sada uspjelo kreirati niz proizvoda koji su aklamacijom prihvaćeni širom svijeta. Misao vodila cijelog projekta je ostvariti najbolji mogući zvuk iz analognih i digitalnih komponenata koristeći naprednu tehnologiju i sve povezati vrhunskom estetikom.

Plejer na testu T2i Signature sjedi na vrhu ponude Metronome integriranih CD plejera. Integrirano se doduše odnosi na transport i D/A konverter koji su smješteni u jednoj kutiji, dok je napajanje smješteno u zasebnoj kutiji jednake veličine i dizajna. Jedan od ciljeva dizajnerskog tima iz Metronome je ostvaren već na prvi pogled. Plejer izgleda odlično. Radi se o dvije asketski dizajnirane kutije dimenzija 42 x 7,5 x 39 cm. Prednje ploče su načinjene od aluminija, konkavnog središnjeg dijela uz centralno smješten displej plave boje. Na napajanju se na mjestu displeja nalazi proraz istih dimenzija iz kojeg vire dva igličasta prekidača. Lijevi služi za uključivanje plejera, a desni za gašenje displeja na plejeru. Budući da je T2i *top loader*, na gornjoj plohi plejera nalazimo "vratašca" koja se klizeći otvaraju prema natrag. Ispred kliznih vrata se nalaze gumbići za upravljanje osnovnim funkcijama transporta. CD ploča sjeda na osovinu Philips CD Pro MkII transporta i pritisнутa je Delrin *clampom*. Uredaji su postavljeni svaki na tri nožice od Delrina. Kvaliteta izrade je savršena, učinjeno je sve kako bi se transport i osjetljiva elektronika mehanički i električki potpuno izolirali. Napajanje i plejer su povezani Fisher "pupčanom" vrpcom kroz koju prolazi čak 16 žica. Na stražnjoj strani plejera nalazimo analogne *single ended* i XLR izlazne konektore koji su jednako izlagzani napona. Ovdje se nalaze još dva koaksijalna (BNC i RCA), optički AT&T i AES/EBU digitalni izlazi tako da se T2i može koristiti i kao vrhunski transport. Na stražnjoj strani se nalazi prekidač kojim možemo odabrat vrijeme uzorkovanja: 44,1 ili 96 kHz.

Nekoliko riječi o tehnologiji. Koristi se već spomenuti Philips CD Pro II v.6.8 transport koji je dodatno modificiran. Digitalno/analogni pretvarač je Bitstream 24 bit/192 kHz koji djeluje kao *up-sampler*. U analognom dijelu su korištene posebna brza, širokopojasna operacijska pojačala koja rade u A klasi. Na sjecam se da sam vidio uređaj koji ima razrađenije napajanje. Ukupno sedam transformatora osigurava struju plejera uz regulacijske stupnjeve posebno za displej, servo mehanizam, mikroprocesor i

digitalne izlaze, uz Schaffner filter koji brine o elektromagnetskim smetnjama. Dinamički opseg je 120 dB uz ultra široki frekvencijski odziv 10 Hz - 50 kHz. Mase: plejer 12 kg, napajanje 11 kg. U paketu je i masivan metalan daljinski upravljač. Osim *repeat* funkcije, nema svih ostalih mogućih vrsta programiranja koje, ruku na srce, nikada niti ne koristimo.

Slušanje

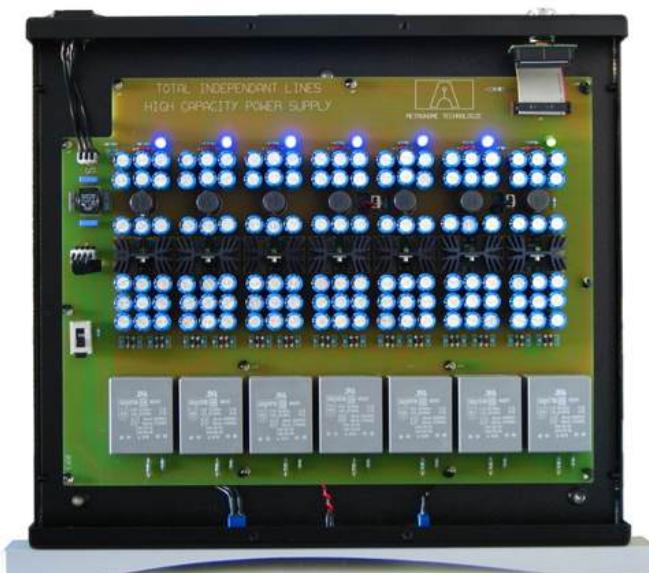
Plejer je na test stigao dobro usviran tako da sam nakon dan-dva adaptacije u sistemu krenuo s ozbiljnijim preslušavanjem. Uz uredaj sam na posudbu dobio i sjajne Kubala Sosna interkonekte, kao i napajački kabel. Usprendio sam ih sa standardnom postavom ožičenja u mojoj sistemu (XLO Signature), a kao glavnu karakteristiku bih izdvojio čvrstinu i utegnutost reprodukcije. Zvučna slika se u mojoj sistemu pomaknula prema naprijed, zvuk je bio precizan, detaljan, otvoren, čvrstog basa. Zamišljeno je da CD plejer stoji na zasebnoj izolacijskoj ploči iako je tvornički već gotovo sve učinjeno kako bi se postigla potpuna mehanička izolacija. Tako je uz plejer stigla i Audio Story ploča na koju sam ga postavio. Razlika sa i bez ploče se najviše pokazala u dodatnoj maloj dozi čistoće u srednjotonskom i visokotoniskom području.

Pokretanje plejera je krajnje jednostavno. Otvorite klizna vratašca, postavite ploču i delrinski *clamp*, zatvorite vrata i spremno je. Disk je gotovo trenutno spreman za reprodukciju, što je pravo osvježenje u odnosu na moj CD/SACD plejer kod kojeg duljina iščitavanja sadržaja ponekad živčira. CD ploča je obasjana plavom svjetlošću, što omogućava još preciznije iščitavanje glazbenog zapisa.

Pozadina iz koje T2i muzicira je gotovo potpuno tih, bez imalo šuma. Kad je zaston ugašen a glazba ne svira, teško je naslutiti da li je uredaj uopće uključen. Uz ovako tihu pozadinu bilo je za očekivati sjajne mikrodinamičke sposobnosti. T2i nije razočarao. Tihe dionice, stanke unutar stavaka, okretanje nota, uzimanje zraka puhača su izronili iz dubine diska. Čudno je to kako se susrećem sa sve sofisticiranjim uređajima koji iščitavaju sve više detalja iz ploča sam užitak slušanja ne raste uvijek adekvatno tome. Te uređaje se obično smatra preciznijim ili točnijim. Pitanje je samo da li ih to čini bližim stvarnostima. Srećom, T2i ovdje nema problema. Čuje se sve, usmjerite li pažnju, bez problema ćete izdvojiti neki detalj, a opet glazba djeluje kao

cjelina. Odlična ploča Shelby Lynne "Suit Yourself" (Capitol CDP 7243 4 734464 22) je snimljena u studiju kućnog tipa, neke skladbe su ujedno i probe pa se sjajno čuje pozadinski razgovor, upute inženjera, još samo nedostaje klokotanje piva ili dim cigareta iz zvučnika. Ili otvaranje Mahlerove "Četvrte simfonije" (CSO, Fritz Reiner, RCA Red Seal/Sony SACD 82876 67901 2). Karakteristični veselo otvarajući motiv na početku "Prvog stavka" simfonije kombinira flauta sa zvoncima kojima se pridružuju puhači reproducirani filigranski precizno i lako lebdeći u zvučnoj slici. Upravo volumen zvučne slike koju ocrтava Tzi je druga karakteristika koja privlači pažnju. Zvučna slika je praktički ograničena veličinom slušaonice, a ukoliko zatvorimo oči, zidovi će trenutno nestati. Posebno impresionira slojevitost zvučne slike u kojoj su na pločama preslušanim stotine puta izronili novi detalji. Posebno me impresionirala izvedba Palestrinine mise "Tu es Petrus" u izvedbi Toelzer Knabenchora (DHM CD 82876 69994 2). Riječ je o izvedbi iz 1974. godine u župnoj crkvi koja ima sjajnu akustiku. Snimka je remasterirana koristeći 96kHz/24-bitnu tehnologiju. Red za redom glasovi izlaze u prostor, zastaju lebdeći na mjestu u zraku ocrтavajući ambijent i polako

se gaseći pod svodovima crkve. Nemam običaj pisati o nekom uredaju kroz vizuru slušalica, ali ovu put nisam odoljeo da Tzi ne spoјim sa Stax cjevašem i njihovim elektrostatskim slušalicama. Cijevi na putu signalu su unije dašak topiline tek toliko da neutralnu ali mrivicu hladniju prezentaciju omekšaju. Da me krivo ne shvatite, tu nema riječi o nekoj digitalnoj svjetlini, oštřini ili nečem sličnom. To nije prigovor nego stvar osobnog ukusa i nešto što izborom komponenata i ožičenja možemo lako prilagoditi vlastitom ukusu. Jednak učinak bi recimo polučili izmjenom dvije vrhunske zvučnice na analognom sistemu. Valja naglasiti da u Metronome liniji postoji i CD5 Signature model CD plejera koji u izlaznom dijelu koristi 6922 triode. Slušajući kroz slušalice kada je iz jednadžbe eliminirana soba, zvuk je postao još upečatljiviji, čišći i brži. Ne sjećam se da sam čuo bolju reprodukciju solo klavira od Chopinovih valcera, nokturna i mazurki u izvedbi Artura Pizzara (Linn Records CD/SACD CKD248). Klavir je imao tijelo, horizontalna i vertikalna disperzija zvuka je djelovala tako živo. Bez imalo koloracije, kompresije, izobličenja ili zrnatosti, glazba je zvučala trodimenzionalno. Reprodukcija simfonijskih orkestralnih djela se također okoristila čistoćom i rezolutnošću reprodukcije.

Slušajući Mahlerovu "Drugu simfoniju" u izvedbi Londonskog simfonijskog orkestra pod ravnjanjem Leonarda Bernsteina (Sony SM2K 47573) otkriva se duboka slojevitost fine mreže glazbenih linija. U ovoj odličnoj izvedbi je očita Metronomova sposobnost finog sjećanja dinamičkih kontrasta sve do kulminacije kad orkestar i zbor prijete izazivanjem kineskog sindroma u sistemu. Ni u jednom trenutku, bez obzira na vrstu glazbe, Tzi nije gubio kontrolu nad reprodukcijom.

Visokotonsko područje je reproducirano potpuno otvoreno ispunjeno zrakom i mnoštvom detalja. Uzmimo, primjerice, filigranski rad Jack DeJohnnettea s novog (na žalost i posljednjeg) albuma Michaela Breckera "Pilgrimage" (WA Records 0602517263512). Svaki potez metlicom je čujući od početka do kraja. Na nekim pločama su ti fini potezi bili reproducirani kao jednolično šuštanje koje bi obično pripisali lošim snimkama, no kroz Metronome to nije bilo tako. Jednak učinak je bio radio se o Quadovima,

i melankolije. Violončelo Anne Gastinel uz pratnju Birmingham simfonijskog orkestra u izvođenju Elgarovog "Koncerta za violončelo", op. 85 (Naive v4961) zvuči melodiozno izvrsno suradujući s violama u najavi dramatičnog orkestralnog klimaksa. Orkestar u punom zamahu zvuči autoritativno, koherentno, vremenski precizno uz mnoštvo unutarnjih detalja. Bas linije na albumima Hansa Theessinka, Keb Moa ili Erica Bibba sa čvrste, eksplozivne brze na gasu i na kočnici. Bas se spuštao duboko zadržavajući teksturu dajući solidnu osnovu na kojoj se gradila zvučna slika. Kodo bubnjevi na "Poems of Thunder" (Naxos 76002) izravljali su munjevitom brzinom iz tisine zvučne slike i dobro protresli kuću.

Zaključak

Na kraju sjedim pred uredajem i uživam u svakoj sekundi glazbe koja izlazi iz njega. Mogu li ga bezuvjetno preporučiti svima koji su u stanju plati globalno gledajući skupu ulaznicu i sjesti na sam vrh *high end* digitalne reprodukcije? Ukoliko je kriterij isključivo kvaliteta reprodukcije glazbe, odgovor je jednoznačno da, uz prizmetbu da pažljivo uskladi ostatak sistema koji mora biti na istoj kvalitativnoj razini.

Pogledamo li malo šire, gotovo da nema audiočasopisa koji u posljednjih godinu, dvije dana u nekom obliku nije pojavio nekrolog maloj srebrnoj ploči. Budućnost nam izgleda nosi glazbene servere i *download* servise s kojih će se ista glazba moći skinuti u četraestak različitih formata, od MP3 do studijskih mastera. Zbog toga bih volio da Tzi kroz digitalne ulaze ima osiguranu ulaznicu u budućnost. Ugradeni potenciometar, kako bi se moglo zaobići prepojačalo, bio bi također veliki plus.

Kroz nekoliko godina znat ćemo hoće li CD pokazati vitalnost crne ploče. No, ukoliko posjedujete veliku kolekciju kompaktnih diskova i nastavljate ih sakupljati "punom parom", hrabro zakoračite u Metronome svijet jer mali srebrni disk nikada nije zvučao bolje.

Ne sjećam se da sam čuo bolju reprodukciju solo klavira od Chopinovih valcera, nokturna i mazurki u izvedbi Artura Pizzara (Linn Records CD/SACD CKD248). Klavir je imao tijelo, horizontalna i vertikalna disperzija zvuka je djelovala tako živo. Bez imalo koloracija, kompresije, izobličenja ili zrnatosti, glazba je zvučala trodimenzionalno.

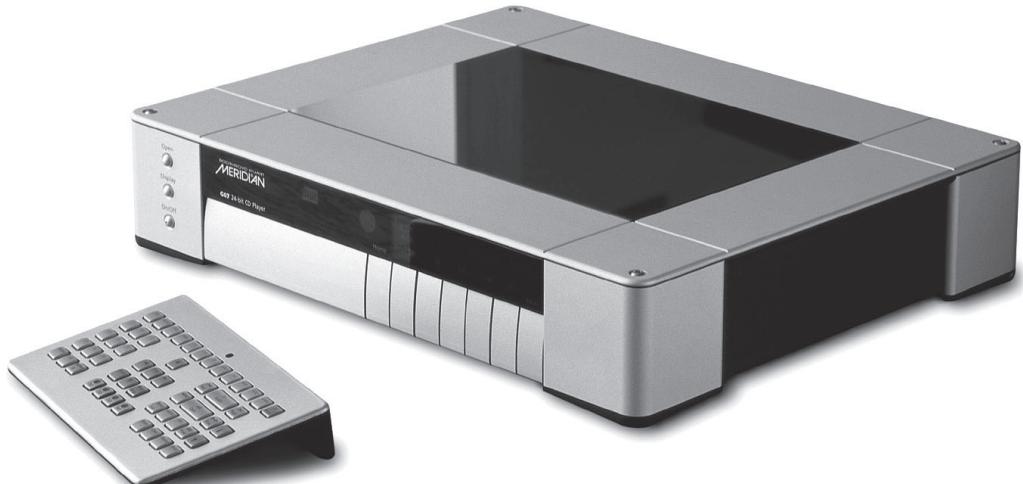
Magneplanarima ili novim Triangle Trio dinamičkim zvučnicima. Za kritično srednjotonko područje vrijede svi atributi, kao i za visoke. Reprodukcija je otvorena, transparentna, bez primjesa zagušenja ili izobličenja. Vokali su imali tijelo i prozračnost, zvučeli živo i stvarno. Zaredao sam ploče Mary Gauthier, Lucinde Williams, Kathleen Edwards ili Diane Krall, koju sam više puta živo slušao. Metronome je ženske glasove prenosio vjerno, no ipak s hladnije strane neutralnog. Zvuk violončela je pravilno smješten oktavu ispod viole, uz sjajnu ekspresiju melodijske sonornosti

Glazba kao životni Stil

Grigor Čorić

Na što pomislite kad u opisu nekog proizvoda nađete na riječ *lifestyle*? Ova, na hrvatski teško prevediva riječ najčešće asocira na vanjštinom predizajniran ali svojom istinskom uporabnom vrijednošću prilično siromašan proizvod. Sjetite se samo trgovina koje prodaju razne kućne "potrepštine" koje nikome ne trebaju, ali mame svojim na prvi pogled privlačnim izgledom. I onda takav predmet kupite, donesete ga kući i postavite na policu u kuhinji. Zatim neko vrijeme uživate u iskazanoj dizajnerskoj vještini (možda se i hvalite prijateljima). A nakon godine dana otkrijete kako taj mlin za papar u stvari nikad niste niti upotrijebili jer ste se bojali da se ne razbije (a i vrlo krupno melje).

Biste li slično učinili i kad je u pitanju *high end* uredaj? I ovde *lifestyle* u atributu uredaja najčešće opisuje vizualno atraktivan uredaj, ali vrlo upitne kvalitete zvuka. Meridian G07 je nesumnjivo *lifestyle* uredaj... Čitatje te(k)st i (na)dalje bez straha jer je to isto tako nesumnjivo i vrhunski audiouredaj.

Budući da je ovo prvi prikaz bilo kojeg Meridianovog uredaja u ovome časopisu (1), dužan sam najprije reći nekoliko riječi o samoj tvrtki. Tvrtku su 1977. godine u Velikoj Britaniji osnovali Bob Stuart i Allen Boothroyd, specijalisti za audio, odnosno industrijski dizajn, a veliki uspjeh postigli su sada već davne 1984. godine kreiravši prvi *high end* CD player, u doba kad je malo tko od ozbiljnijih audiofila vjerovao u potencijal medija. Dvije godine kasnije na tržištu se pojavila njihova kombinacija transporta i konvertera, a kasniji proizvodi iz serija 500 i 800 - svi oni su ocjenjivani bez iznimke samo najvišim ocjenama. Ostajući uvijek u samom vrhu audioindustrije, kako tehnologijom tako i kvalitetom proizvoda, Meridian je i danas glavni lik svake priče o digitalnim izvorima zvuka.

Model G07, njihov otprilike dvadeset i peti CD player, dio je najnovije serije G koja uključuje sve komponente sustava, od CD i DVD, pa i DVD-A reproduktora do zvučnika, a naslijednik modela 508 i 800 iz već ranije spomenutih obitelji. Ovaj CD player ne liči ni na koji drugi i već na prvi pogled oduševljava svojim izgledom. Eleganata srebrna kutija ukrasena crnim stakлом, s nožicama inkorporiranim u samo tijelo uredaja primjer je vrhunskog industrijskog dizajna kao nastavka Meridianove slijajne tradicije, ali ovaj put s još ponekim začinom. Osnovni izgled nije se mnogo promjenio, ali je uredaj sada nešto većih dimenzija.

Zvuk orkestra, upotpunjeno snažnim osjećajem ambijenta, razlijegao se cijelom širinom zamišljene, vrlo prostorne pozornice, pri čemu je svaki instrument čvrsto zadržavao svoju poziciju i auru.

Korisničko sučelje mi se odmah vrlo dopalo, budući da je izvedeno s najmanjim mogućim brojem tipki s prednje strane uredaja. S lijeve strane ladice nalaze se tri manje tipke, za otvaranje ladice, STANDBY te DISPLAY. S desne strane ladice nalazi se nešto zaista zanimljivo: red od sedam vertikalnih tipki, kojima je gornja površina u ravnni kućišta a mogućih naredbi je zapravo gotovo dvostruko više, budući da pritiskom na krajnjim desnim tipku s označom MORE srednjih pet poprima nove funkcije i omogućava prijenos dodatnih želja uredaju. Lijeva tipka s označom HOME ponovo im vraća osnovne funkcije (ubucičajeno: PLAY, SKIP i slično).

Stražnja strana uredaja više mi liči na stražnju stranu računala. Osim neophodnih konektora za izlaz signala (RCA za analogni te koaksijalni i TosLink za digitalni signal), tu su ugrađeni i konektori za komunikaciju s ostalim uređajima te RS232 priključak. Potonji je posebno zanimljiv jer audiofil, a uz to i svakom računalnom freaku, omogućava upravljanje uredajem (ali, naravno, ne samo ovim, već i svim ostalim uređajima povezanim komunikacijskim linkom) preko PC računala putem u svemu kreiranog softwarea. Unutrašnjost uredaja krije vrhunsku elektroniku tehnologiju izvedenu na višeslojnoj tiškanoj ploči, što, po riječima proizvođača, pridonosi smanjenju šuma i poboljšanju performansi. Digitalno-analogni konverter je 24-bitni Delta-sigma s frekvencijom uzorkovanja od 192 kHz.

Daljinski upravljač zahtijeva posebno proglašenje jer se ovdje ne radi samo o, više ili manje potrebnom, dodatku već o zasebnom komadu opreme, jednako atraktivnog izgleda kao i kod samog playera. S otprilike dvostruko manje tipki nego na računalnoj tipkovnici (52) a i odgovarajuće veličine, uređaj omogućava upravljanje svim Meridianovim uređajima. Mogućnost programiranja upravljač omogućava i kontrolu i nad uređajima većine ostalih proizvođača. Šteta što se ne prodaje odvojeno. Bilo bi se lijepo riješiti svih onih kutijica koje smetaju kad ih ne trebate, a nestanu čim ih zatrebate.

Slušni test

Pokretanje CD-a u ovome playeru traje nešto duže nego što sam navikao. Razlog tomu je što G07 ne očitava sadržaj CD-a prilikom umetanja u uređaj već tek nakon pritiska na tipku PLAY. Iako mi je ovakav način rada u početku smetao, vrlo brzo sam se na njega naučio unatoč povremenim izazovima logici.

Slušni test, bolje rečeno slušni doživljaj, započeo je s Cassandra Wilson s albuma "New Moon Daugter" (Blue Note CDP 7243). Glas poput bombona, karamolno sladak izvana a čvrst iznutra, u koji se vrlo lako zaljubiti, najednom se stvorio preda mnom, s precizno artikuliranim svakim sloganom i odmjerenim sibilantima. Zvučna slika, iako melodijski prilično skrta, a time i zahtjevna za reprodukciju, pojavila se kao vrlo rezolutna, bez vidljivih granica tonova, koji su se prelivaju jedan u drugi. Svaki od relativno neuobičajenih instrumenata, kao što su razfocirana gitara ili buzuki, ostao je lako uočljiv, kako svojim položajem u slici, tako i svojim dijalektom. Iako su se detalji dubljih tonova ponekad, ali jedva zamjetno gubili, udarci basa su ipak ostali čvrsti i snažni, ne načinom koji bi izazao pomicanje igle na seismografu, već vrlo profinenim i odmjerjenim. Iako se radi o potpuno drugačijim svojstvima zvuka proizvedenim, na kraju krajeva, posve različitim instrumentima, ipak su sličan dojam ostavljali i niži gudači u nastavku slušanja, ovaj put na nešto zahtjevnijem materijalu. Melodijski znatno bogatija Sibeliusova "Treća simfonija" (Philharmonia orchestra, V. Ashkenazy, DECCA 455 405) nije predstavljala nikakav problem uređaju koji se lakočom nosio sa baš svakim detaljem. Zvuk orkestra, upotpunjeno snažnim osjećajem ambijenta, razlijegao se cijelom širinom zamišljene, vrlo prostorne pozornice, pri čemu je svaki instrument čvrsto zadržavao svoju poziciju i auru. U nekim dijelovima sam ipak očekivao nešto čvršću granicu između osnovnog i ambijentalnog zvuka, a njen nedostatak posljedica je nemametljiv i nadasve uglađenog načinu na koji G07 rekreira originalan zvuk, što će se posebice svijesti audiofilima kojima je analogija osnovni izvor zvuka. Naravno, ovde izraz "rekreiranje" nikako ne treba shvatiti negativno, ali ga treba imati na umu, jer je to ipak ono što ovaj player donekle čini, ali to čini vještinom posve iznimnog majstora, ne ispuštajući pri tome iz ruku ni jednu nit. Dinamičnost i ritmičnost ovoga Meridianovog uređaja su neupitne, ali nikada ni na trenutak ne prijetje da prerastu u agresivnost, a pogotovo ne da izazovu zamor u slušatelja. Ta vrlo povoljna i još uвijek poprilično rijetka osobina nekog digitalnog uređaja je zapravo "obiteljska" crta Meridianovih playera, pri čemu ni G07 nije iznimka, a da se radi o *high end* audiouredaju, potvrđuje i očuvana i vidljivo iskazana

prezentnost, kao i timbralni karakter svakog pojedinog instrumenta u orkestru, pri čemu G07 neće ni jedan detalj proglašiti nevažnim. Nastavljajući s testom potražio sam glazbeni materijal koji omogućuje bolji uvid u boju zvuka instrumenta, a za to nema bolje "alata" od dueta. U izvedbi Schubertovih kompozicija u transkripcijama za gitaru i violinu ("Schubert for Two", DG 471 568) ponovno je do izražaja došla sva preciznost reproduciranih timbra. Oba instrumenta djelovala su vrlo stvarno i prisutno, mogavši stvoriti iluziju da se preda mnom nalaze živi svirači, to više što su i ovdje vrlo izraženi "ambijentalni" zvuci, kao na primjer disanje glazbenika, a pjevost u Shahamovim izvedbama naglašena je muzikalnošću uređaja, što je naročito izraženo u izvedbi "Ave Marie", tako da je čitav doživljaj ostao čist i opuštajući.

Sva ljepota ženskog glasa ponovo je došla do izražaja sa snimkom Mahlerovih napjeva u izvedbi Dagmar Peckove (Supraphon, SU 3030-2 231). No ovde se potvrdilo i nešto uočeno i pri ranjem slušanju, a to je blaga baršunasta prigušenost srednjotonskog područja, uočljiva prvenstveno kod limenih puhača, ali i nižih gudača, koja mu daje ponešto topliji karakter. Vjerujem da je razlog tome prvenstveno konstruktorska namjera a ne "pogreška" u dizajnu, budući da se ovim postupkom najčešće pokušava udaljiti od karakterističnog "digitalnog" zvuka, imanentog većini digitalnih reproduktora, i time ga učiniti humanijim, da ne kažemo analognijim. Pri konstrukciji ovoga uređaja je, prema riječima samih dizajnera, posebna pažnja posvećena i eliminaciji izobličenja uzrokovanih *jitterom*, a što je zamišljeno, to je vrlo uspješno i učinjeno, tako da vam i zbog tog razloga zasigurno neće pri slušanju u ušima ostajati gorak prizvuk bitova. Sve ovo je doprinjelo da se proizvod kvalitetom izdigne iznad većine uređaja u svom cjenovnom razredu i sasvim približi onima iz višeg cjenovnog ranga. Ipak, poneka razlika je ostala, ali je kod CD reproduktora (naj)više klase odavno postalo vrlo teško govoriti o "više digitalnom" ili "manje digitalnom" zvuku.

Epilog

Proslavljeni dvojac ponovo je dokazao da može napraviti vrhunsko audiodeljo sa stajališta reprodukcije glazbe, audiofilije, dizajna, kako god želite. Iznimno vladanje tehnologijom ovde je iskorišteno ne samo da bi se postigla visoka vjernost reprodukcije nego kako bi se iznijeli i osobno ali argumentirano i utemeljeno autorovo stajalište, s kojim je teško ne složiti se.

Meridian G07 prenosi glazbeni doživljaj na virtuozan način. Vrhunski, mada ne uvijek i savršeno, ili "savršeno" koliko je to u mogućnosti digitalnog medija. Ali zato uvijek iznimno muzikalno i uvjerljivo, što i nije tako često čak ni u ovom cjenovnom razredu. Relativno kratko vrijeme koje sam proveo u druženju s njim pružilo mi je ipak ono što je najvažnije - istinsko uživanje u glazbi. Tvrđnja iz uveda u načelu i dalje stoji, ali Meridian riječi *lifestyle* daje sasvim novo značenje, pokazujući da se iza ne mora uvijek kriti sadržajem "oskudan" proizvod. Onima kojima i dobra glazba spada u životni stil, G07 će pomoći u nošenju takvog stila omogućavajući im pri tom i da u jednakoj mjeri uživaju u visokokvalitetnom primjerku industrijskog dizajna koji nije samom sebi svrha u najboljoj Meridianovoj tradiciji.

Arsen Katić: CD je danas sasvim sigurno dovoljno dobar da čini kralježnicu i najambicioznijih audiosistema. Sasvim sigurno da bih i ja mogao živjeti s npr. vrhunskom (i vrlo skupom) ovom brojicom testiranom Audio Note kombinacijom, danas već ima sasvim dovoljno vrlina koje CD medij čine svežim i interesantnim. Dakle, je li CD dobio bitku za priznanjem? Da, ali ne treba odmah brzati sa superlativnim zaključcima. Evidentno postoji fina linija između promišljenog i brzopletog kad se daju izjave o tom mediju, u što sam se i sam često uvjero čitajući recenzije u posljednjih 10-15 godina. Česta recenzenti predu tu finu liniju, pa se "vrate", potom je ponovno prekorče... Stoga i čitatelji moraju imati visoku "toleranciju" prema koji put nelogičnom veličanju nečega što se u danas čini pogrešnim u odnosu na izvornik. Naime, kad se vratim na analogni izvor zvuka i počnem slušati "njegov" prostor, ambijent, ispravnost ritma i prirodnije tonske boje, postaje razvidno kako je u najvažnijim aspektima analognija ipak bliža izvorniku usprkos svojoj raznolikosti. CD medij je znatno ujednačeniji po karakteru zvuka, veće razlike mogu se npr. čuti samo među gramofonskim zvučnicima (spominjem to jer je upravo u tijeku veliki test skupih zvučnika). Dobra, a ujedno i loša strana CD uređaja je da koliko se god trudili (platili) da dosegnete vrline i realističnost najboljih (mukotrpno ugadanih) gramofona, njihov osnovni idiom je ipak uvijek pomalo tvrd i sintetičan, ali i uvjerljiv u svojoj bešumnosti, preciznosti i čistoći, a naravno, ergonomičnosti.

Plejeri koji tako uspješno emuliraju analogni zvuk bez "trikova" u stilu "zatopljavanja" rijetki su i redom vrlo skupi. Upravo je tu neprekidan izazov, izazov da se izvuce još malo više iz digitalnog medija. Raznolikost raduje, a u slučaju ovog testiranog uređaja pogotovo - jer se koristi i sjajna nova Meridian "odjeća" izvrsnog dizajnera Allen Boothroyda iz G serije uređaja. G07 pouzdano stvara glazbene likove od bitova, a sjajna protocnost zvuka u velikom prostoru, tek nešto suženom, no punom detalja, prirodan i uvjerljiv bas, te vrlo dobri detalji u kombinacijama zvora i orkestra čine ovaj uređaj izuzetnim. Muzika se čini neutralnom koliko je to moguće, s tek malo komprimiranosti u inače finim i delikatnim visokim tonovima. Plejer je odista ugodan za slušanje. Sredina nije koherentna i poticajna kao uz najbolje CD plejere, pa prostor na trenutke ostaje nepotpunjen kod gušćih tekstura koje su udaljenije od slušatelja. Količina mikrodetalja je izvanredna za cjenovni razred uređaja, a glazba se stvara lijepim i čistim linijama. Instrumenti u komornim nastavima okruženi su uvjerljivim zvučnim aurama s međusobno ispravnim i vjernim udaljenostima i veličinama, iako su (po)malo zatamnjeni i distancirani u odnosu na četiri puta skupljiju Audio Note kombinaciju. No, ta uglađenost i povučenost prezentacije glazbe nekima će se možda čak i više svidjeti. Uz Meridianov CD plejer nećete brzo biti zasićeni ugodnim dojmovima, dapače, pružiti će vam dugotrajno uživanje i glazbi jer su karakteristična dinamičnost i eksplozivnost glazbenih ideja primjereno sačuvane.

Dakle, treba odati priznanje ovom odličnom uređaju - osim što je G07 vrlo lijep, to je i nadasve muzikalni uređaj. Poslušaći ga, porast će vaša želja za slušanjem kompaktnih diskova - glazbe, a to je nesumnjivo od svega i najvažnije.

očekivana polarizacija...

...ono između

Cary Audio CD 303/300

Uzastopnim i kvaziopravdanim poskupljivanjem na koje sam se već višekratno osvrtao, kako ja, tako i moje kolege, došlo je do polarizacije *high enda*. Cary CD 308 spada u onaj pristupačni *entry level*, da ne kažem "mračnije" zvučeći pol. Za sagledavanje "svjetlige" strane *high enda* treba poslušati model CD 306/300 ili bilo koji drugi klase 4.000 i više dolara. To već i manje upućeni audiofili znaju. Srednji modeli jednostavno više nisu što su nekad bili jer su ih jeftiniji modeli zapravo kvalitetom dostigli, a da zaista napravite iskorak na svaku sitnicu, treba obratiti pažnju, *ergo* visoka cijena... Narušava li Cary to moderno pravilo audija, zapravo stanje ekonomsko?

Nestali

Kako su to reproduktori proizvedeni s onu strane bare, prisjetit će se zvukovnog parnjaka skupljeg modela s istog kontinenta. Izkusniji audiofili zasigurno znaju da tipujem na kanadski model Classé CDP 1, koji se i dan-danas može mjeriti s novin vruhunskim mašinama i rijetko kad izgubiti. On je tada stajao 3.500 USD i za tu cijenu danas sasvim sigurno ne možete ni približno kupiti takav reproduktor. Zapravo nemate ni šanse jer "jeftin" modeli ozbiljnih *high end* kuća ili koštaju 1.500 - 2.000 USD za klasične CD reproduktore ili pak 3.000 ili više USD za univerzalce - prave digitalne zveržice. Jednostavno, top digitalnu reprodukciju ne možete dobiti više za te novce, no treba biti pošten i priznat i da je inflacija učinila svoje i da bi i on danas stajao znatno skuplje. Postavlja se pitanje gdje su nestali ti negdašnji pravci digitalnog *high end best buya*? Nestali su u ekonomskom sivilu koje se nemilosrdno nadvilo nad *high endom* (pa tako i nad onim iskonskim u glazbi) koji bi u tom magnovnju mogao prodržeti sam sebe. Uzroci tomu su svima u većoj ili manjoj mjeri danas posve razvidni, a o mnogim od uzroka pisali smo u recenzijama objavljenim u našem časopisu. No što je činiti "malom" audiofilu sa skromnim budžetom? Kojem polu da se on prikloni? - ili možda ipak ima nesto (naj)bolje u rangu cijena između tva dva pola? Odabir mu dodatno otežavaju nemogućnost posluha svjetlijeg pola (čitat: skupljeg) koji distributeri mogu nabaviti tek kad date *cash*, naravno, unaprijed. Koliko vam od pomoći mogu biti recenzije, uglavnom naručene i plaćene, upitno je, a kako stvari stoje, i njih uskoro neće biti jer audiočasopisi se nesmiljeno gase.

Svetlo ili tama?

Već i vizualno ljudi u Caryju su odlučili razdvojiti ova dva modela. Tako je tristoosmica dostupna samo u crnoj verziji s naglašenom prednjom anodiziranom pločom aluminija koju resi plavi predočnik i matirani srebrni gumbi osnovnih funkcija. Istu nagrduje jeftino izvedena (čitat: zalijspljena) središnja plastika, točnije njenja desna strana, koja ima jedini zadatak nastaviti vizuelnu liniju predočnika. Stručnost (estetika) lijepljenja već je videna u djeci iz nižih razreda osnovne škole. Treba naglasiti da 308 može imati i jedno "T" kao sufiks u imenu koji označava *tube*, dakle cijevni audio izlaz dualne prirode. Radi se o 12AU7 cijevima, jedna po kanalu, koje su posložene u *buffer* konfiguraciju. Vlasnik, dakle, može birati između cijevnog i tranzistorstog štiha istih Burr Brown PCM1704U *chipova* (24 bit/96 kHz) jer spomenute cijevi rade samo u funkciji slijedila. S druge pak strane, skuplji 303/300, inače srednji model u gumi, dolazi odmah kao dvojni uređaj matiranog srebrnog pročelja. Uredaji osim klasičnih, digitalni i analogni, RCA izlaza, transformatora s C-jezgrom i mogućnosti sviranja diskova snimljenih u HDCD tehniči inače nemaju prevelikih sličnosti. Razlike su već uočljive u smještanju transportnog mehanizma, koji je kod skupljeg modela pozicioniran centralno a kod jeftinijeg krajnje lijevo. Kako su Cary prizvodi u meduvremenu stekli reputaciju (čitat: osjetno poskupjeli), sada dolaze s daljinskog kontrolom bez

posebnih nadoplata, ali je ista plastična. Važno je napomenuti da je vrijednost izlažnog napona visoka i promjenjiva od 3V do 6V mjereno po RMS standardu. I ovaj podatak kao da govori kome je ovaj reproduktor prvenstveno namijenjen, a to nimalo ne čudi ako se zna da je Cary Audio amplifikacija gotovo isključivo cijevna. Skuplj reproduktor konverziju je također prepusio Burr Brownu, ali novijem modelu to je PCM1792 DAC s mogućnosti 44,1, 96, 192, 384, 512 ili 768 kHz frekvencije uzorkovanja (*sample rate*) signala. Transport je zaštićen, napajanje poboljšano i u potpunosti regulirano u odnosu na *entry-level* model, a digitalno slijedilo je dodano za eliminaciju *jittera*. Gabariti oba uređaja su identični - 10 cm visina x 46 cm širina x 38 cm dubina, no mase se znatno razlikuju - 10 kg naspram 16 kg. I transportni mehanizmi se znatno razlikuju. Za manji model tu je provjereni transportni mehanizam iz Philipsa CDM12, a skuplji resi 3 Beam CD/DVD ROM. Upravo taj mehanizam i robustnost izrade izdvajaju CD 308 od jeftinijih modela većine drugih proizvođača. Napajanje mu je kvalitetno i izvlači iz mreže 35 vata, dok je skuplj model osjetno gladniji (60 W). Ozbiljnije riješeno napajanje osjetilo se i u zvuku, pogotovo bas podršcu. No bilo kako bilo, čini se da 308 ima izglednu budućnost kod audiofila jer je od 303/300 cijenom (pre)blizu CD 306 plejera koji podržava i SACD format.

Mrak!

Prvi koji je "izgurao" Shigaraki iz sistema bio je jeftiniji CD 308 model, već okarakteriziran kao tamniji. Isto bi se moglo reći i za prve toneve zvuka koji su dopirali iz zvučnika. Krhak i supitlan karakter u prezentaciji, koji u pravilu audiofil opisuju tanjim zvukom, zamjenjen je osjetno gušći, timbralno puniji karakter svakog pojedinog instrumenta ili

CD 308 je za ljude koji čvrsto stoje na zemlji i koji su sposznali analognu ljepotu glazbe, ali ne žele se odreći ni novijih digitalnih izdanja. CD 308 će u njihove sisteme unijeti punoču i zadovoljavajući nivo digitalne izvedbe koju prije za te novce nisu mogli dobiti.

vokala. Iako bi mnogi ishitreno rekli da je takav zvuk okretniji, življiv upravo zbog dominacije domicilnih tonova zvučne slike, ne mogu ne ustvrditi da kroz kraći period pomnjenog slušanja ne primijetih ponekad i njegovo sirovije naličje. No, nije to neotesano, primitivno glasanje na kakvo smo svi zajedno navikli od tog cijenovnog ranga, a koje "vješt" trgovci podmeću, nažlost previše lako, poput kukavičjeg jačeta kao osobnost dotičnog uređaja. Razlog je u nedoranjenosti takvih odlika koja će prije zasjeti u negativnim tonovima, pogotovo u jeftinijim audio-sistemima i tek ponegdje pokazati svoju prednost. Stoga držim da i u Caryju jednako misle, ako je suditi po tristoosmici, da je početnim modelima, recimo to ovako, odviše smjelo pridavati neke karakterne odrednice,

pogotovo ako nisu potpuno doradene. Razlog je vjerojatno prozaican - ne moze naplatiti ako zelite da to bude pristupač uredaj. Kad jednom shvatite da cijenu uredaja nužno ne diktiraju implementirani dijelovi već broj radnih sati provedenih oko sheme uredaja i ugadanja zvuka, napraviti cete divovski korak kao audiofil gledje razmijevanja cjenovnili (medu)odnosa. Primjera u audiju je napretok, a najzorniji, jer je našem oku najvidljiviji, je na zvučnicima. Primjerice, koncern ProAc u naponu svoje slave tijekom zadnjih dekada XX. stoljeća u svoje dijel svijeta prepoznatljive kabinetne ugradiva je tek (i to u slučaju svojih najboljih zvučničkih kutija) srednje modelle Seasovih zvučničkih jedinica koji su radili uvijek bolje nego vrhunski Seas u bilo kakvo samogradnji ili konkurenčkoj firmi.

Osvješteni će stoga u tristočimici prepoznati prvi odabir za malo novca koji se pravilnim odabirom interkonekta lako može uklopiti u gotovo svaki sistem, a odabirom međunog kabela i dodavanjem podložaka za eliminaciju vibracija, te opterećenjem kućišta može se dodatno unaprijediti zvuk dobiven klasičnim crvenim laserom. Recenzenti već izvjesno vrijeme neumorno napominju kako je ovo odista pravo vrijeme za kupovinu uredaja s frekvencijom uzrokovanja koja je stala na 44,1 kHz. To tako zadnje dvije godine. No, pojava univerzalaca koji čitaju sve i sva napravila je dodatnu selekciju *high enda* u tom području i ostavila najbolje po zaista pristupačnim cijenama s obzirom na zvuk koji nude. Takoder ne treba smetnuti s uma da moći i sve poželjniji univerzalci imaju slabu točku. Crvenu točku i zbog tehničke prirode nemogućnosti usklajivanja čitanja putem nove plave i stare crvene svjetlosti. Stoga će oni koji imaju veću fonoteku baziranu na 44,1 kHz formatu mudrije postupiti ikoristiši gužvu medu formatima i "ubosti" klasični CD model do 10.000 kn i jeftiniji DVD, SACD i tko zna što još. Reproduktor s klasičnim CD formatom imat će zadovoljavajuću digitalnu kakvoću⁸, za koju je donedavna trebalo izdvojiti osjetno više novca. Oni romantičniji i s fonotekom u kojoj ima i novijih 24/96 snimki ili remastera oversamplerinih i na 128, 256, 512 ili čak više potraži će...

Svetlo!

Ipk model 303/300 u ovome slučaju umjesto srebrne matirane prednje bio je klasični Cary mat crne boje. No izrada svakako opravdava spominjano svjetlo u podnaslovu. Cijenom od 3.950 USD nastoji sjesti na upravljeno mjesto lidera, no isto tako ekonomskim prilikama. Nezahvalno je to područje, no i vizualno i estetski tristo-tristrotrojka ima sve preduvjete. Gabariti pravi američki: poveća masa koja bi posramila većinu integriranih pojačala, libela integrirana na poklopcu U-profila (kao da ste kupili gramofon) koja se iznimnom lakoćom dovodi u optimalni vodoravni položaj, a samim time i uredaj, s pomoću savršenih za tu namjenu robusnih nožića u obliku masivnih šiljaka s centralnim (skrivenim) metričkim navojem. Prije stražnje strane, na kojoj se nalaze sve moguće varijante konekcije s ostatkom sustava, osim BNC-a, nalaze se perforacije poklopca simetrično postavljene s lijeve i desne strane, koje govore o dualnoj prirodi cijenovnog izlaza. Zanimljivo je da reproduktor ima i digitalni RCA izlaz koji ga pretvara u transport. Istina, Philipsovi transperti su cijenjeni, no ovaj uredaj bilo bi odista glupo koristiti tek

kao transport. Jednako tako tu nalazimo i RS 232 port za spoj s vašim računalom. Mora se čovjek zapitati kakvi to audiofili u Americi stasaju. No to je tržiste. Razmaženo tržiste. Naviknut na metalne blokove kao daljinske upravljače od prekoceanskog *high enda* upotpis nismo želio imati posla s tipično europskom racionalnom "plastišom", i tu sam pogriješio. Naime, izlazni napon se može konfigurati, ali samo preko daljinskog upravljača, i prilično je visok tako da izbacuje uopće potrebu za prepojačalom. To je povoljno, ali meni je pričinjavalo poteškoće kad sam želio provesti usporedbu sa svojom odvojenom digitalijom, koja je osjetno tiša, tj. manjeg izlaznog napona.

Igra sjena

Svjetlo je usprkos svojoj dualnosti oku nevidljivo u obliku, baš kao i zvuk u svojoj longitudinalnoj singularnosti. No u stanju je ostaviti traga na svakoj prepreći u svom prolasku kroz prostor makar ista bila fina poput čestice dima. Igru svjetlosti svakako od ljudskoga roda iskusa, je, ako niggje drugdje, a ono posredno kroz crnobijele filmove. Ovdje se radi o delikatnijoj igri. Igru određenog spektra svjetlosti, jedne valne duljine prevorene ne u igru sjene već u kompleksniju obmanu koja

To znači da ćete CD 303/300 prepoznati u bilo kojem sistemu, u boljem ili lošijem izdanju ovisno o sinergiji s ostatkom sistema, ali dominantni, dinamički i sveprisutni način naracije djela koja se očituje kroz fokusiranost izvodača popraćenih finom i postoja-nom mikrodinamičkom strukturomje uvijek suvereno iskazan.

ima nadomjestiti minule dogadaje, ljude sa svim njihovim fizičkim i vokalnim osobitostima u vašoj sobi putem sekundarnog čula. Prije nego pustiti ova dva-plus-jedan lasera u slušaonicu na ozbiljan međan u spretnosti zatitravanja zraka preko omnipoarnih zvučnika kao posrednika, odiglo dobrotnom Arsena prašinu s istine utisnute u crni vinil iste kuće istog dijela koje je poslužilo kao teren na kojem se odvijalo digitalno odmjeravanje snaga (Veljo Tormis, Forgotten Peoples, ECM CD 434 275 2, ECM LP 444 275 1). Eh, sad je vrijeme i da objasnim onaj zagonetni simbol "B" koji ste zamjetili ranije u tekstu. Naime, iako se nekima čini da za 3.950 USD u digitaliji imaju pravo očekivati primarni izvor zvuka, barem je tako nekak bilo, danas nažalost tomu nije tako. U međuvremenu, dok su audiofiski priznati jeftiniji primjeri grabilo velikim koracima kvalitete naprijed, ni gramofoni nisu mirovali. Dapaće, imali su pravi mali *revival*, naročito zvučnice i prepojačala, i grabilo još i većim koracima. Tako danas iole ozbiljniji sustav neizostavna im, tj. morao bi imati gramofon, a digitalija je ili tek da bude tu, ili odista vrhunска. Taj cjenovni *gap* uočili su i Caryju i odlučili napasti oba cjenovna segmenta istovremeno. Gledate skupljeg cjenovnog razreda vizualno su svakako uspjeli,

ako zanemarimo daljinac, kvalitetom izrade također, prestiž je također tu, a prilagodljivost svakom audiosistemu nenadmašna je i dosad nedozivljena u mom audiosistemu. Ne govorim to samo zbog mogućnosti biranja cijevnog ili tranzistororskog izlaza ili zbog mogućeg izbacivanja prepojačala iz sistema već zbog zvuka koji jednostavno plijeni pažnju postojanošću svojih zvučnih odrednica bez obzira na kvalitetu interkonekti ili ostatka sistema. To znači da ćete taj reproduktor prepoznati u bilo kojem sistemu, u boljem ili lošijem izdanju ovisno o sinergiji s ostatkom sistema, ali dominantni, dinamički i sveprisutni način naracije djela koja se očituje kroz fokusiranost izvodača popraćenih finom i postoja-nom mikrodinamičkom strukturomje uvijek suvereno iskazan. To je uvijek suvereno iskazan. To je najkraci i najtočniji opis ovoga reproduktora koji oni nosi poput pečata ili digitalnog potpisa imena Cary. Snaga bas područja kojom plijeni ovaj CD reproduktor također je dio tog pečata i očigledno djelomično leži u kvalitetno riješenom napajajućem. Upravo je u tom segmentu bio (znatno) bolji od mojih referenci. 308 također odlikuje dominaciju najnižih tonova, no za razliku od skupljeg brata taj dio spektro bio je više voluminozan i utopljen nego definiran i kontroliran u svakom trenutku. Odista je u stanju neprimjetno "sakriti" poneki detalji nimalo ne nagrđujući izvedbu ili važit u glazbi. Kao da se vodi onom starom narodnom: "Za ono što ne zna, to te i ne boli". No za puno timbalno bogatstvo muškog vokala u otvaranju vokalnih dionica znali smo, na žalost, posredstvom analognog zapisisa LP ploče. Shigaraki joj se nešto vjernije timbalno približio, no zaostao je fokusiranost i rezolutnošću prostora u kojem je nastao a koji je kod njega bio manji i zagušeniji nego kod Caryja. CD 303/300 nije patio od manjka rezolucije, gotovo da bi se uz malo slobode i mogla usporediti s onom analognom iako su vokalu je manjkale ona analognog patina i timbalna toplina - no to je nedostatak medija a ne uređaja. Mikrodinamika, čuvanje i trajanje prostorne reverberacije, kao i dubina prostora, bile su na vrhu klase kojoj pripada. CD 308 je zadrežao glavne odrednice vokala uskršćujući mu tek ona fina nijansiranja unutar pojedine dionice. Glavna zamjera digitaliji, i to nažalost svakoj, išla je na račun prezentnosti i lakoće, tj. životnosti i okretnosti izvedbe koja je podsta kaskala za analognom.

U nastavku testa opet sam se odlučio na igru komparaciju. Ovaj put izbaciti sam analogiju iz igre jer to odista nije imalo smisla. Odlucišmo sam usporediti reproduktore kroz snimke. Idealno su mi poslužile dvije izvedbe Holstovih "Planeta". Obje novije 24-bitne, za Naxos s Davidom Lloyd-Jonesom (Naxos 8.555776) i za RCA sa Slatkinom (BMG/RCA 74321 68018 2). Rezultati su bili pomalo neočekivani. Novija mašina i novija snimka idu ruku pod ruku, makar se radilo tek o *remasteru* snimke iz 1996. godine, pogotovo kad sam *sampling rate* podigao na skupljem Caryju. Moram priznati, to je digo cijelu dinamiku izvedbe i, meni pomalo neshvatljivo, poprilično ubrzalo Slatkinovu izvedbu. Tako nešto mi je bilo van zdrave pameti dok se nisam prisjetio da se zapravo radi o smanjenju razmazivanja valnih fronti viših harmonika pojedinog glazbenog tona zbog ton bolje čuva svoju atak i "brzinu" pa glazba življe teče. Tristoosmica se također priklinila RCA snimci i, što je zanimljivo, gotovo odmah s onom dinamikom koju sam postigao podižući *sampling*

rate na skupljem modelu. Ova komparacija pokazala je (ne)mogućnosti ako je snimka izvorno loša, ali je još više demonstrirala važnost izvedbe i nametnula je ipak kao primarni izbor u odabiru nosača zvuka.

Jednako tako bilo je i s HCD snimkama u nastavku testa gdje su razlike između braće bile osjetno smanjene, gotovo minorne. Izraženo bas područje gospel družine (Fairfield Four) išlo je na ruku Caryjevim reproduktorima i zasljužuje svaku pohvalu. Ipak, moje kompaktne ploče su većim dijelom obične, a među njima se nade tok ponešto *jazz*. Izbor je pao na "The Clown" Charlesa Mingusa reizdanog povodom 50 godina postojanja tvrtke Atlantic (ATLANTIC 8122 75358 2). Oba reproduktora pokazala su da vladaju materijom uživajući u blagodatima rezolutne snimke. CD 308 je i dalje vješt balansirao ugodnim digitalnim zvukom, dok je CD 303/300 "propjevao" tek s cijevima. Kod tristo trojke bio sam konstantno u bojazni od cijevi u sistemu, te sam stalno provjeravao i običan mod i iznova se smirev vraćao natrag staklovinu. Ta "nervoza" bila je posljedica iskustva s kojekakvim modifikacijama gdje su cijevi nešto dobro i donosile, ali ponešto i odnosile. Uz malo smjelosti mogao bih ustvrditi da je Cary napravio odličan posao, što je i za očekivati, i da bi bez cijevnog izlaza ovaj reproduktor bio osjetno zakinut. Osobito to godi bas području, koje je naprsto oživjelo Mingusov instrument u prostoru.

Epilog jednog usporednog monokromatskog loma svjetlosti

Model CD 308 je za lude koji čvrsto stope na zemlji i koji su spoznali analognu ljeputu glazbe, ali jednako tako ne žele se odreći novijih digitalnih izdanja. CD 308 će u njihovu sisteme unijeti punoči i zadovoljavajući nivo digitalne izvedbe koju prije za te novce nisu mogli dobiti. Poneki EU reproduktori bit će bolji u nekom sistemu od tristoosmice, a ostati će i pokoja kuna u novčarki, no u većini audiosistema tristoosmica će se sasvim dobro uklopiti svojim "oportunitizmom" i "analognim" zvukom.

Pred CD 303/300 uredaj postavljen je osjetno veća zadača i nisam siguran da ju je u potpunosti ispunio. Postati najbolji reproduktor za najmanje novca u srednjoj *high end* klasi nije nimalo lako. Ako je suditi po rezoluciji i definiciji najdubljih oktava, onda je uspio, no konteplativnost reproduktora kroz snimke i zadovoljavajući nivo razmazivanja istog cijenovnog ranga, ali, ne mogu se oteći dojmu, i za najboljom i cijenom nešto skupljom digitalijom. Tu je primjerena i jedna napomena. Naime, tristo trojka boravila je u mom audiosistemu kratko, pa (pri)ocjene njezinih zvukovnih dosegova treba uzeti s još većim oprezom nego inače.

Na kraju moram zaključiti da mi je žao, ali odista se čini da su vrhunski reproduktori u rangu cijena između 2.000 i 4.000 USD odista nepovratno nestali, a tron najboljeg s obzirom na novac u klasi će i dalje zjapiti prazan, dok je audiofil ipak "prisiljen" opredijeliti se za jedan od već spomenutih polova.